„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на цел табаку, а уторком на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
за по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг плаћа се по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 193. У Новом Саду у среду 15. (27.) декембра 1882. ГОДИНА XVII.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

По својој новинарској дужности слободни смо својим поштованим претплатницима напоменути, да почетком наступајуће нове године наступа и нова претплата на наш лист.

Излишно би било потрошити и једне једине речи у препоруку нашега листа, који са идућом годином у своју **осамнајсту годину** ступа, који је за време седамнајстогодишњег свога опстанка многу мучну борбу извојевао, који се у најтежим околностима свагда на висини свога узвишеног позива одржао, који је био свагда веран тумач и заступник наших народних жеља и потреба, једном речи, који је себе тако рећи средиштем и стожером наше народне политике начинити знао.

Све то знаду поштовани претплатници врло добро, као што и добро знаду, да овај лист, који је потпуно независан, зависи једино од своје читалачке публике, од својих претплатника. С тога он и данас на њих апелује као на поборнике оних начела, за која се наш лист бори, и као на пријатеље оне ствари, коју наш лист заступа.

Наш програм и у нашој српској аутономној и у унутрашњој државној и спољној политици довољно је познат, а да би потребно било, да га овде разлажемо.

Ми само толико велимо, да **стојимо на досадањем становишту нашем и нашега листа**, и на томе становишту стојећи ми ћемо се трудити, да наш лист буде и од сада будан прегалац и истрајан борац за наше праведне захтеве, да буде веран тумач и обавештач на свакоме пољу јавног живота и да буде вредан и савестан учитељ у свакој грани друштвенога напретка.

Данас је поље нашег јавног рада доста скучено. Тежња државне власти за централизацијом и мађаризацијом потискује нас са поља политичног живота, а наша црна црквена реакција, огрезла у својој окорелој себичности, без и једне искре патриотизма у грудима, продаје нам за високе положаје и масне плате и оно мало права и слобода, што смо их на нашем народно-црквеном аутономном пољу уживали, те нас и на овоме пољу ограничава. У таквим околностима упућени смо на своју сопствену снагу. Остаје нам, да сами себи материјално и културно помажемо. Истина у тешком смо положају, јер нам ни државна ни наша рођена духовна власт не иде на руку. Али ако има у наша чврсте воље и истрајна духа, ако има једном речи животне снаге, ми не можемо пропасти, ми се морамо подићи и прогледати, ми морамо духом пренути и оснажити се. Улагање само сопствене снаге јесте мучна ствар, али је зато и успех најсигурнији. Историја је са сваким својим листом ову истину потврдити кадра. А стари Рим и данашња слободна Америка најсветлији су примери овог нашег тврђења. **Материјални и културни напредак** то нека нам је девиза. Да се пак ова цел потпомогне, и ми ћемо у нашем листу по свима нашим силама настојати, да наш народ, који је пун врлина, материјално и морално унапређујемо. **Народна просвета и народна привреда** биће поред наших осталих дужности, она два калауза народног напредовања, која нигда из вида испуштати нећемо.

Да пак можемо одговорити своме тешком позиву, ми апелујемо на свестрану моралну и материјалну потпору српског народа. Само са том потпором надамо се, да ћемо се истакнутој цели приближавати моћи.

С тога се обраћамо на све пријатеље наше ствари и пријатеље овога листа, да нас о свачему, што у живот нашега народа засеца, **тачно, брзо и савестно** извештавају.

Ми од своје стране трудићемо се да по својим маленим материјалним средствима све оно учинимо, што се према тим средствима може чинити за добро уређивање листа.

Ми се не устручавамо истину исповедити, да за сада са маленим средствима располажемо, али уздајући се у свест нашег народа гојимо се надом, да ће нам се околности на боље окренути, те да ћемо моћи јачим и бржим кораком поћи истакнутој мети.

Уздајући се, да наше речи неће остати без одзива, препоручујемо се наклоности поштоване публике.

У Новом Саду 14. (26.) дкеембра 1882.

Уредништво „Заставе.“

Лист без готове претплате не може се никоме слати, па за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања отправљати могао. Нарудбине без новаца не могу се уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

„Застава“ излази четир пута на недељу.

Претплата стаје за Аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф. —	или	35	дин.
На по године	7 „	„	17½	„
На четврт године	3 ф. 50	или	9	дин.
На месец дана	1 „ 20	„	3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или сразмерно на четврт године.

У Новом Саду 14. (26.) декембра 1882.

Администрација „Заставе.“

ГЛАСОВИ МИРА.

Гласови о преустројству и повећању броја руске војске и о концентровању исте на западној граници Русије, доведени у свезу са путевима руског министра спољашњих послова г. Гирса по Европи, узбунили су јавно мњење Русије, Немачке, а поглавито Аустро-Угарске.

По новинама се отворио прави рат, почело се викати, да се Русија на рат спрема, који би имао бити управљен противу Немачке и Аустро-Угарске.

У ту вреву од гласова пала су сад наједанпут као бомба „откровења“ „Келнских Новина“, која су смерала да угуше и уталоже страх од рата са Русијом. „К. Новине“ тврдише да су одношаји Немачке са Русијом најповољнији. Пошто је свеза „Келн. Новина“ са спољним немачким званањем позната, то се овај глас умирења узео као аутентичан, и извикана ратна спрема руска добила је у јавноме мњењу другу намену, на све стране почело се говорити и писати, да између Немачке и Русије постоји савез, који је окомљен противу Аустро-Угарске. Комбинације ове изазвале су у јавноме мњењу ове двосложне монархије највеће узбуђење. Не само да је јавна штампа, а нарочито мађарска ударила у највећа звона да разгласи ларму рата, него су ови гласови послужили и за предмет интерпелације у угарском сабору. Изгледало је као да је савез, што је између наше монархије и Немачке постојао, на једанпут прекинут, и као да се наша монархија налази усамљена на прагу рата, који би јој од Русије и Немачке претио. Одговор, што га је министар Тиса на интерпелацију левичарског заступника Г. Угрона дао, није био посве јасан и сасвим умирујућ. Требала је тек изјава са друге стране, па да се већ прилично усколебано јавно мњење мало умири и уталожи. Ту изјаву донео је полузванични орган немачкога канцелара — „Норддајче Алгемајне Цајтунг“, који са најкомпетентнијег места јавља, да су одношаји Немачке како према Аустро-Угарској, тако и према Русији пријатељски.

Ова вест била је блажећи мелем на распаљено јавно мнење у нашој монархији.

Међутим је после овога поникла нова комбинација, по којој би Аустро-Угарска имала бити у савезу са Русијом, окомљеном с једне стране противу Немачке, с друге пак стране управљеном на деобу турских провинција.

Цео овај рат с пером, ова смеса од вести и гласова дали су и дају још повода и материјала разним новинарским комбинацијама.

На разнесене гласове о предстојећем рату бечки и пештански листови нису били ладнокрвно расположени. Колико су изгледи рата сами по себи фатални, толико се аустро-угарска штампа још већма од тога поплашила да монархија Аустро-Угарска у томе рату не буде усамљена.

Осим тога су сви ти листови ову ствар на воденицу своје унутарње и спољашње политике терали.

Нама није овде намера да се упуштамо у ове разноврсне комбинације. Ми смо хтели само да изложимо стање ствари и да констатујемо, да се данас над умиреним таласима јавнога мнења носе на све стране само гласови мира.

И јавна штампа бави се и опет овим питањем. И ако је навештена опасност за овај мах отклоњена, опет је заостала бојазан, да се оно, што нас је ових последњих дана узнемиривало, неће можда опет у најскоријој будућности поновати. Ову бојазан дели и „Н. Сл. Преса“. И ова бојазан није неоснована, шта више она је са свим оправдана. Та зар може онде говора бити о каквој сигурности положаја, где се у кратком року од 10—14 дана положај једне волесиле у разне, и то често са свим противне комбинације доводи, као што је то са нашом монархијом било? Наша монархија променула је у новинарским комбинацијама све могуће улоге, које може имати према двема северним силама. Па шта то значи? Не значи ли зар то, да се државни брод наше монархије налази без икаква компаса на немирним таласима противничких тежња и аспирација, изложен у свако доба бури и непогоди слепога случаја?

Критичан би заиста положај ове монархије био, кад би се у могућем заплету великога рата усамљеном осетила. Но још критичнији би положај њезин био, кад би страхоту рата дочекала још и на отвореном пољу, где би јој непријатељ са сваке стране, па и са леђа загрозити могао. Згодна бусија, сигуран наслон, покривена леђа, — то је један велики фактор, који толико исто важи, колико и добар и поуз-

ЛИСТАК.

ШТА ЈЕ ЗАДАТАК СРПКИЊЕ МАТЕРЕ?

Од А. Хаџића.

(Свршетак.)

После смрти цара Душана састаше се на Косову краљ Вукашин са два брата своја и нејаки царевић Урош, да расправе, на ком да остане царство.

Позваше Краљевића Марка, да им каже, на коме је царство.

Марко пита мајку своју шта да ради?

Јевросима стара мајка Краљевића Марка, учи сина племенитим речима да брани правду и да говори истину:

„Кол'ко Марко тежио на правду,
Тол'ко моли Јевросима мајка:
Марко сине, једини у мајке,
Не била ти моја рана клета
Немој, сине, говорити криво
Ни по бабу, ни по стричевима,
Већ по правди Бога истиноога,
Немој, сине, изгубити душе;
Боље ти је изгубити главу,
Него своју огрешити душу“.

И Марко је послушао мајку.

И нигде није примера, где Марко не послуша своје старе мајке. Та свако световање Јевросиме мајке завршује се карактеристичном изреком: „То је Марко послушао мајку!“

Тај исти јунак, који се не боји никога до бога великога, у којега срце тврђе од камена, који никоме не ласка нити тепа: тај исти јунак љуби мајку у бијелу руку“. Тај исти јунак само за мајку своју има речи пуних љубави и милости:

„Јевросима, моја стара мајко!
Моја мајко, моја слатка рано!“

Српски синови! Љубите и поштујте свак своју мајку. У ње је благост, доброта и силно пожртвовање.

Никоја мати на свету не љуби децу своју као Српкиња мило Српче своје.

Српске матере су дале и то мало добра, што се још налази у нашем народу.

Мајка нам беше једина учитељка.

Сав свет насрташе на Србе. Тама нас обастираше и покриваше са свију страна, и Србина у злу и невољи највећма је мати тешила и храбрила и на добар пут изводила.

Мајке су још нејакима у колевци певале народне песме, и училе после и казивале мудрост у пословицама нашим. Оне су приповедале приповетке и приче, шта све претрпи наш мученички и патнички народ за толика века.

Што је наш народ, јуначки народ, и у њему толико лепих врлина: заслуга је српске мајке.

Мајке треба и сад као и некад да буду прве, које ће васпитање наше на боље да окрену.

Људи, највећи мислиоци на пољу васпитања, увек су казивали: само матере могу поправити цео начин васпитања људског. Велики немачки песник Гете, у свом одешевљењу за васпитањем, изрекао је велику ону мисао: „Деца би се рађала васпитана, кад би и родитељи били васпитани.“

Па код толике важности и светиње материног задатка, не ће ли сваког правог Србина заболети и срце и душа, кад види, како се баш у том погледу највише занемарује образовање и васпитање наших, по времену ако Бог да, матера — тих огранака све среће и славе народне!

И ми се још усуђујемо, да градимо себе просветитељима, родољубима и Бог те пита још каквим не људима, а овамо се слабо ко стара за оне, од којих произилази све што је добро на овоме свету!

Баш се чини, да је нека проклетиња на нама, те не ћемо да видимо, од куда извиру сва зла и све наше беде и невоље, с којих злопатимо и пропадамо!

Ми Срби пишемо и говоримо о народном напретку, о просвети и о благостању; а крај свега нашег, у добри час, напретка, све наше просвете, свега нашег благостања — ми ипак све дубље, у зао час, пропадамо и морално и материјално. Нестаје у нас све већма и већма оног старог српског поштења, искрености, љубави и праве среће. Свет наш из дана у дан бива покваренији и подлији.

А за што?

За то, и ни за што друго, већ што занемарујемо и криво отхрањујемо и васпитавамо оне, од којих се једино можемо надати, да ће све поправити и на боље окренути.

Све муке и напори у нас биће увек у заман, ако и женска страна силе своје с нама не сложи и не удружи.

И као што човек сам без жене не може постићи свога задатка: не може га постићи ни сав народ, не помогне ли му у томе и женска глава.

Шта нам вреди говорити о народности, ако је немамо у кући, ако смо код своје куће туђинци, ако нам мајке отхрањују и васпитају децу у туђем духу? Шта нам вреди говорити о образованости, о просвети, ако нам на дому, на огњишту, влада суровост и глупост? Шта нам вреди говорити о поштењу, о карактерима, ако нам је у кући покор и подлост? Шта ли вреди говорити и о срећи целог Српства, ако свак појединце није сретан у својој рођеној кући?

Свега тога мора најпре бити у кући и код куће, па ће тек онда и у јавном животу то све само собом понићи и ширити се на све стране.

Треба ми већ једном да се састарамо и збринемо, како ће се наш женски свет боље и српскије васпитавати у напредак; треба женску децу ваљано приправљати за њихов задатак. А не сме то бити многим сухопарним моралисањем: много моралисање убија у корену добро васпитање.

Треба Српкињице отхрањивати, да буду

дан савезник. А има ли тога у нас? Етнографски састав ове државе и географски положај њен препоручују крманошима њеним врло мудру и смотрену политику. Могуће експанзивне тежње оних народности, којих маса лежи ван оквира ове државе с једне, и привлачна снага тих ван граница лежећих маса с друге стране могу се само тако обострано отупити, ако се у држави овој створи такво стање, које ће моћи да привлачну снагу с поља парализе и гравитациону снагу појединих народности за државни центрум наше монархије веже.

У овој простој тактици лежи категорични императив наше како спољашње тако и унутрашње политике. Потпуна унутарња слобода не само лична, него и народносна и абдикација сваке освојачке политике, — то би била она чаробна моћ, која би нам не само сваку зебњу из срца изгонила, него која би нам и потпуни мир прибавила; која нам не би дала да страхујемо, оћемо ли у одсудном тренутку савезника имати, него која би нас у тај срећан положај поставила, да би се други, можда јачи и већи о наше савезништво отимали.

Не лежи снага државе једне у њеној величини, него лежи у јачини, у оној тврдој свези, која њене народе једног за другог веже.

И стари Рим није онда најјачи био, кад је највише земаља себи покорио, него је ове земље зато покорити могао, што је већ пре тога био јак и снажан.

Но код нас се удара правцем противним. Унутарња политика оне половине још је колико толико на путу, да створи складан живот међу својим разноврсним етнографским елементима, — у овој половини државе нема од тога ни помисли.

А ни спољашња политика не иде својим правим путем. У место да се уведе политика потпуне неутралности и политика мирног живљења са својим суседима, ударило се у политику окупације. Много је жртава стало ову монархију, док се отресла талијанске Несове кошуље и тежње за хегемонијом у Немачкој. Ово несигурно земљиште, на коме је наша спољна политика стојала, потресало је из темеља чак и стубове самога државнога опстанка. И наша је монархија, хвала богу, ову кризу срећно прекужила. Али се сад опет отпочео стари танац, — Мљетке и Ломбардија хоће да се замене Босном и Херцеговином. У место солидне политике мира инаугурира се кобна политика авантура. С тога се на југу монархије и отворила рана на живоме телу.

У таквим околностима зебња и душевни немир су неизбежни. Гласови мира могу умирити за тренутак преплашене духове, али нису у стању улити и повратити онај прави душевни мир, што га ствара сигурност положаја.

Нису дакле само доста гласови мира, него се треба постарати о гаранцијама мира, јер тек гаранције пружају потпуну сигурност, а гласови остају увек само празни гласови.

Нови Сад, 14. декембра.

— Пештански листови не могу, а да се и у најневинијој ствари не очешу злонамерно о Нови Сад. Тако „П. Лојд“ извештава под својим „дневним новостима“ о књизи покојног Андре Книћанина под насловом „Фрушка Гора“, па спомињући по нешто из те књиге, вели, да Книћанин замера професорима — новосадске српске гимназије, да су сувише лојални, те додаје малицијозно, да то ипак није сметало, да је та књига по Новоме Саду растурена. Ми, који у Н. Саду живимо, не знамо да је та књига овде растурена, а „П. Лојд“ зна. Ми пак толико знамо, да ово уредништво није ту књигу нигда добило. Знамо и то, да иста није ни у једном од три овдашња књижевна листа („Летопису“, „Јавору“ и „Илустрованим Новинама“) приказана. А ако се она може добити у овдашњим књижарама, то књижарама може само на част служити, да су добро „сортиране“. Нека дакле „П. Лојд“ не забада трн у здраву ногу!

— Из Јаска у Срему умољавају нас, да под „вестима из народа“ јавимо, да је на упражњено учитељско место у Бешенову већ и по други пут расписан стечај безуспешан био, јер се нико није пријавио. Тај стечај био је расписан у загребачким званичним „Нар. Новинама“. Пошто је пак такве стечајеве у „Заставі“ оглашавати забрањено, то нас приватно умољавају, да им за ову ствар рекламу учинимо. Ми то радо чинимо у општем и у нашем српском интересу и саопштавамо данас ту ствар под „дневним новостима“, али не можемо да не приметимо, како се овом приликом показује, да је највећа ограниченост и малиција забрањивати огласе, који би требали да имају што већега публицитета за листове, који су у неким крајевима највећма растурени, и који се у истим крајевима најрадије читају. Нека дакле дотичне општине преко надлежних власти пораде, да се такве забране укину, јер напослетку не може се ни од нас захтевати, да им на своју штету свакојаке бесмислене наредбе потпомажемо и у крепости одржавамо.

Адреса

Његовом Величанству краљу Милану I.

Ваше Величанство, Љубљени Краљу, Господару!

И по трећи пут, у име божије, срећна је ова Народна Скупштина, да се верно и свесно одазове родољубивоме поздраву свога милога Владаоца, три пута срећна, што јој је у део пало, да прихвати и оживотвори први свечани поздрав, којим Први Краљ Србије отвара представништво Народа.

Краљу, Господару! Ако се игде обистинила мисао, да нема великих дела без великих искушења, она је јасно изашла на видело у мученичком српском народу. Таковска застава Твога великога Деда имала је за собом велики низ очајничких покушаја, а пред собом крупан број ситних тежења и заплета. И Твоја Краљевска застава, Господару, имала је пред собом опасне тренутке војничке, економске и политичке, а данас стоји пред изнесеним великим и тешким задатком, да се доведе у истинску сагласносност лично слободно кретање држављана са потребама и напретком опште нам државне мисли.

Није се, љубљени Господару, никада устезало ово Народно Представништво, да тегобама отворено у очи погледа. Још на првоме скупу своме оно је пред очинским срцем Вашега Величанства свечано изустило, да кредит земаљски лежи неуређен и неподигнут, да земља стоји пред неодложним теретом железничких обавеза, да капитулације и неуспех трговачких уговора чине нашу независност привидном, да се у свима гранама нашега државног живота осећа жива потреба напредних преображаја и да на уставним правима грађанским лежи непровидна копрена.

Благодарећи слози Народнога Представништва и Владе Вашега Величанства, ове су тегобе срећно отклоњене. Али ни једно од тих огромних дела није прошло, нити ће проћи, без нових искушења. Наш земаљски углед, величанствено крунисан срдачним признањем Српске Краљевине, тражи од нас нове марљивости у испуњавању земаљских обавеза, тражи уз љубав за државну мисао упоредо и свест за дужност и пожртвовање. Наша железница, ма да ће она једном постати пробитачан светски пут, не може данас да се зида, а да нико за њу муке не протегли и да ништа не плати. Наши успеси у трговинским уговорима и у скидању капитулација налажу нам и на даље политику свести, далеко од политике срца, од политике пркоса и таштине. Реформе у судству, у учитељству, у свештенству, у општини, у администрацији, не могу а да не засеку дубоко у многи лични интерес. А племенита милост Вашега Величанства према политичким осуђеницима, а узвкоњена независност правде, а слобода писања и читања, а слобода збора и удружења, а одобравање уставнога преображаја, све то, љубљени Краљу, Господару, не усуђујемо се ни да очекујемо да се на један мах одомаћи без осетних потреса, у нас, у којих руци буктиња јавности, до скора спречавана и заклањана, искушењу је изложена да продужи више да пали у место да светли.

И у сред овога тешког рада, у сред моћне борбе напретка противу неизбежних тегоба, у сред уздања у непоколебиву потпору свесних синова у народу и у сјајну заштиту Вашега Величанства на овоме часноме путу, наће се зликовачка рука, да се под освећеним сводовима божијега храма подигне на прву светињу народну, на Краљевски престо српски, да посегне на живот Твој, Краљу Господару, који Си сам властитом побудом и милошћу слабачку нашу јавност посадио за трпезу Својих права и широким срцем и умом широм отворио врата преображају нашега јавног живота.

Али народно осећање, које се у значајним тренутцима никојом вештином не да прикрити ни савити, и овога је пута, Господару, громогласно потражило себи облика и начина, да сине кроз маглу свакидањих интереса и личних брига. Народно осећање, Господару, које је кроз читавих пет векова муке и невоље очувало и одгајило чисту и светлу мисао државе српске, оно је и овом приликом, у најскривенијој дубини својој, показало неизмерност свог гнушања спрам непријатеља Краљевскога Тилица и престола и показало своје укрепљено уздање у срећну звезду Обреновића.

А Народна Скупштина уверена је, да ће бити веран тумач овога осећања народног, кад једнодушношћу новом, једнодушношћу стварне и сталне вере укрепи своје редове, очеличене у мучној борби за спојење слободе појединаца са слободом свију, у борби за спојење садашњости и будућности, у борби за спојење реда и слободе, у тежњи да се снага појединаца развије онако, како ће бити стуб снаге државне, а не извор њене слабости и растројства. Народна Скупштина уверена је, да ће бити веран тумач осећања народног, кад у овој борби и на даље не ускрати моћна јемства, да се слободне установе не проиграју лакомисленошћу појединаца, но да се стално омогући уставан опстанак Српске Краљевске Круне. Осећање народно, Краљу Господару, јасно је показало, да на њега не може рачунити нико, који не зна цену престола српског, у коме је сјајно оличена српска државна мисао.

У том уверењу Народно Представништво нада се подпуно, да ће се и у напредак очувати и све даље развијати они пријатељски осећаји високих владалаца и народа, о којима је се Ваше Величанство и ове године лично осведочило, а којима и овом приликом свечано благодарећи Народно Представништво има да благодари племенитој личности Вашега Величанства и међународној савесности и унутрашњој истрајности Ваше Краљевске Владе.

А братска похода пријатељској нам Кнежевини Бугарској и њеном витешком Владаоцу нов нам је доказ о неугасном духу наследне политике Обреновића.

Краљу Господару! Твојој првој Краљевској речи и достоји да нарочиту пажњу нашу обрне и на оно, без чега би живот наше државне мисли био непоуздана машта, кад помене војну снагу земаљску. Народна Скупштина испуниће свету дужност своју, да приномогне да у свима приликама Отаџбина и Краљ узмогну српској војсци с поуздањем да повере заставу животних интереса земаљских, заставу славе и части народне.

И, као што је света истина, да без мучних жртава у пролеће нема благословених плодова у јесен, тако је исто поуздано, да без економног напретка низоје установе не могу да процветају. С тога ће Народна Скупштина радо прихватити сваки предлог, којим се потпомаже рад, олакшава промет и ујемчава тековина.

Заиста, Господару, Народно Представништво је вољно, да до краја искупи своју реч задану у свечаној Адреси пре две године и да низ потребних преображаја земаљских продужи са оном савесношћу, са неуморношћу и одсудном решеношћу, којима је Ваше Величанство у поздраву Своме изрекло Своје милостиво признање.

Ову одсудну решеност Народноме Представништву моћно позајмљује непоколебива љубав према Краљу и народу, одушевљавајући га, да и на збору и на делу из дубине душе ускличе:

Да живи Краљ Србије Милан Први!

Да живи Краљица Српска Наталија!

Да живи Наследник Престола Краљевић Александар!

Да живи Народ Српски!

У Београду, 9. декембра 1882.

Политички преглед.

Угарски држ. прорачун за 1883. год., како га је сабор одобрио, изгледа овако: Издатци чине свега 323.391,152 фор., редовни 289.550,189 фор., прелазни 6.578,873 фор., издатци на инвестиције 21.971,855 фор., ванредни заједнички издатци 5.590,235 фор.; дохотци 301.542 845 фор. Дефицит је дакле 21.848,307 фор., од кога ће се на основу §. 4. предложеног закона покрити 19.848,307 фор. кредитном операцијом. Како ће се остала два милијуна покрити, то ће се одредити посебним законом.

Ердељски Саси живо опонују будапештанској влади, бранећи своја народна права. Главна скупштина **ердељско-саског народног универзитета**, која се пре краткога времена састала, обустављена је 8. о. м. на четрнаест дана. Повода томе дао је овај чин. Министар унутрашњих послова издао је указ, штутећи, нек универзитет измени своје устројство (организацијони статут). Скупштина упути министров указ посебну одбору на претрес и извештај. Одборски предлог одвргне указ на строжој критици, нагласи, да досадашња (већим делом натуралиа и под пресијом донесена) устрој-

---

снажне и крепке и телом и духом, јер само такве ће нам дати и моћи дати крепко и здраво потомство. Треба им на леп и угодан начин, али кратко, јасно и разговетно разложити важност и светињу материног задатка. Треба, да се и мајке саме за времена упознају и са начином, како да отхрањују и васпитају децу, а у том племенитом занимању ваља да им пружимо и ми руку, па да уклонимо све, што би их у томе могло спречити, и да их потпомажемо у свачему, што би им то могло олакшати.

Кад матере почну васпитавати децу своју у духу поштења, истине и хришћанске љубави; кад им у срце засаде љубав за рад и род, постојанство у добру и карактер у свакој згоди и невгоди за живота; кад их стану неговати у духу српског народног поноса, гајећи у њима све, што је честито, човечанско и српско: тада, и само тада можемо се надати, да ће настати боља времена, да ће засинути лепши дани, сретнија будућност и наша!

ГОВОР

на парастосу ђуре Даничића

од Николе Јоксимовића,

држан у земунској св.-богородичној цркви 21. новембра 1882.

Тужни зборе!

Нестаде га! Најсјајнија звезда на небу српске књижевности паде! Највреднији радник у врту народне просвете лежи у хладном гробу! Нестаде круне с народне главе, која је својим блеском падала у очи целом образованом свету! Бојно се копље сломи у сред боја! Вредне руке, које су толико урадиле за српску књигу и науку, непомичне су и претварају се по природним законима у прах и пепео!

Даничић мртав! Две речи, а какав крупан значај лежи у њима. Како ли је захујао страшно тај глас. Грдан бол стеже груди наше, јер је велика штета, коју претрписмо. Као што се после битке мере губитци, тако и ми тек сад видимо, шта смо имали у њему, сад, кад смо га изгубили за увек. Ђуре Даничића нема више међу живима! Српски народ оплакује јединца свог; српска наука најважнијег заступника свог. Ми, културни сиротани, очекивали смо до јуче, као озебао сунце, свако књижевно дело Ђурино, јер смо знали, да нас сваки посао његов потискује напред, а данас певамо му опело. Али тако је! Ништа није сталније од смрти, ништа није постојаније од промене, а свему је крај ништавило и растројство. И народи имају у душевном свету дане и ноћи. Дуго ли је трајала за нас Србе ноћ, тамна ноћ. Једва нам поче свитати, једва угледасмо румен зоре. Но наши дани често су тмули. Колико ли се пута савијају облаци над нашом главом, те нам заклањају сунчане зраке и видело белог дана.

И сад, кад сузним оком бришемо из листине живих дично име Даничићево, црни облаци вију се над нами. Просвета наша претрпила је голем удар, од ког се тако скоро и лако опоравити неће. Срака реч, коју изговоримо, потсећа нас на Даничића, а кад нађемо за наше мисли згодна израза, благодарни смо оном, који нам је стазу угазио, путеве показао. Мртав је онај, који нам је подизао снагом свог ума из гробова преживеле језике, а младима помагао, да до крепости дођу. А с каквом љубављу, каквом милошћу, каквом нежношћу неговаше он чеда своја!

Чудна појава! Знање једног човека даде народној књижевности други правац; ђеније једног великана исправи грешке читавих поколења.

Српски народ да се спасе и одржи од сурове силе, крепио се у духу и језику. Доцније нестаде силе, али благо остаде зарођено. Учени синови заборавише материно млеко и оглушише се према благим звуцима матерњег језика. Даничић ступи на среду, обори шупље растове, разори несносне предрасуде и откри бесцен-благо, правило и лепоту језика нашег. Има ли нешто, што је народу драгоценије, него име и језик. Вера нам очува име; дух народни језик, а снагу и моћ његову показа нам неумрли Даничић. Намерио се јунак на јунака. Наш језик требаше таквог момка, као што је био Даничић, а њега опет учини истраживање језика нашег великим, пошири му крила и он постаде оно, што јесте. Даничић жртвоваше угодности живота; њему је наука била једина забава, једина сласт, једино уживање. Она му је дух челичила, да слабо тело не клоне, она га је, кад се погнуо од напора, опет исправљала, она му је била заменик породичне среће, за њу је живио, за њу је умрио: Даничић је немилице обарао тамо, где је био уверен да нешто стоји на сметњи научном развитку. Беше борац истрајан и дурашан, а судија неумолив. Нож његове критике оштрином својом крчио је, да се дође до истине. Славно се борио и увек је побеђивао. Кад је порушио препреке, онда је зидао нову зграду сталну, која ће пркосити свакој непогоди кроз сва времена.

Он је из светог храма науке истерао бичем истине недостојне; он је науку о језику нашем основао, неговао и до савршенства довео; он постаде узор класичне лепоте писања; он изнесе свету на видик историјске споменике наше, сведоке наше некадашње величине и славе; он учини више него ико за религиозно-морално васпитање народа; он протумачи, што је било у нашој историји и језику неразумљиво; он пробуди љубав према основима бића нашег; он однегова читаве нараштаје у образовању; он учини своје големо знање учитељском вештином општим.

Мало има примера у историји светске књижевности, да је који толико урадио за свог века, а опет да је свако дело прави бисер. Него су и резултати труда његова огромни. Он, који је с тешком муком по мало освајао земљиште, који се толико борио против заста-

ства немају правне вредности и да су незаконита, па изрази наду, да ће университет у напредак знати своје право сачувати. Председник скупштински изјави, да он не може таку критику владиних указа ставити на дневни ред и подврћи претресу, нити допустити, да се она уведе у записник. По што пак већина скупштине хтеде да извештај одбор ски претреса и да га стави у записник, обустави председник, велики жупан Вехтер, седнице на четрнаест дана.

На другоме месту доносимо **адресу београдске скупштине**. На њој су потписани и они скупштинари, што леже у болести, па и пак нема на њој, него само 127 потписа. То пак није ни по гарашанову рачуну три четвртине скупштинара, чија је присутност и чији су гласови нужни, па да им закључци правоваљани буду. Г. Гарашанин обрео је на име нов, особити начин рачунања. Он тврди, да 129. скупштинар није нуждан за правоваљаност скупштинских одлука, јер три четвртине чине њих 128 и три четвртине (једног) скупштинара. По што пак по „сатирској лођици" Пироћанац-гарашанове владе нема — три четвртине човека, па ни посланика, то је и 128 скупштинара доста, па да може скупштина радити, а њих 129 и сувише, за читаву трећину човека више од правоваљности. Што је Г. Гарашанин и двогласце рачунао у — читаве људе, тим није он ни најмање потавнио свој „лођички" ум, јер горњи рачун није он правио као политичар, него само као лођичар, истина „сатирски" лођичар, али то не мења ствар. За то математика мора бити захвална Г. Гарашанину за оно ново правило, што каже, да је и 128 скупштинара толико исто, колико и 129 њих, односно да и први број представља три четвртине српске скупштине, као и овај други. Ђенији, који су математику начинили једном од најексактнијих знаности, за цело нису могли ни сањати, да ће им гарашанов ум отети сав нимбус њихов. По томе није српски народ мален, кад има таке ђеније. Али вуто јада и невоље. Адресу нису потписали ни 128 и три четвртине скупштинара, него само 127 њих, и то начином, као што смо у прошлом броју јавили. По томе није ни садашња адреса правоваљана, јер и адреса је једна од еминентних израза уставних права и излива парламентарне владавине, па по томе треба да је потпише бар правоваљан број народних представника. Но „напредњачка" влада има особите уставне и парламентарне појмове, па за то није чудо, што се адресом назива и онај — документ, што је 9. о. м. изишао из београдске скупштине.

ДОПИСИ

× **Земун**, 7. декембра. (**Откриће споменика кнеза Михаила.**) Јучерашњи дан, дан св. Николе — био је дан необичне славе и светковине у Београду, јер тога дана откривен је споменик великом добротвору народа српског, бевкрвном освајачу градова српских, покојном књазу Михајилу. На негдашњој „Стамбол, капији" преко од чеда родољубиве душе покојног књаза, од народног поворишта, блиста се сада стасити лик његов, сјају се неваборављене миле црте његове обновљене у ливеном тучу, што је благодарни народ великом добротвору своме вечнога спомена ради подигао. Већ од раног јутра објављиваху топови са градских бедема, да ће се тога дана ванредна слава да слави. На широкој просторији испред народног поворишта а око споменика подигнуте су ложе за краља и краљицу, дипломате, народне посланике, министре на расположењу, чланове савета и касације, општину београдску и њене госте, чланове апелације и предстојнике оделења. Цео простор око споменика био је обграђен и народним заставама искићен а сва тела и корпорације имадоше своја одређена места. Испред споменика подигнута је часна трапеза и говорница. Око целог простора с три стране беше упарађена војска, а око војске се искупио силан свет са свију крајева Српства да буде сведоком ове необичне народне светковине, када благодарни народ подиже видљива споменика своме добром владаоцу. Жељно изгледаху очи искушљеног народа на долазак краљев, па да спадне вео који скриваше лик покојников од очију његовог благодарног народа. Око ½ 11 сахата загрми 21 топ са бедема градских те објави ишчекујућем свету долазак владалачког пара. Упарађена војска поздрави краља и краљицу војничком почашћу а певачки збор народном химном. По топе приступи администратор митрополије са свештенством часној трапези и по обреду православне цркве освети воду и споменик. На ма после тога указа се на говорници министар просвете Стојан Новаковић, те у подужој беседи исприча врла дела и заслуге неумрлог покојника по народ српски. У томе спаде вео који је дотле скривао споменик и у очима нам се указа такав споменик са каквим би се могли и већи народи и богатије престолнице с поносом дичити. Из хиљаду грла заори се усклик: „Слава неумрлом књаву Михајилу". Откривени споменик поздрави краљ салутирањем, војска војеном почашћу, војена банда свирком, певачки збор певањем химне, цркве звоњењем, а са градских бедема загрми рика од 101 топа и на далеко објави да је откривен споменик књаза Михајила.

После овога ступи краљ из своје ложе гологлав са краљицом носећи по један сребрн венац који су на споменик положили. За тим су прозивате корпорације и поједина лица која се пријавише да ће у знак поштовања и признања заслуга књажевих положи венац на споменик. По обављеном овом акту ступи на говорницу председник народне скупштине Милан Кујунџић те кратком беседом у име њено преда споменик у аманет београдској општини, која је изјавом на уста свога председника Карабиберовића споменик на чување примила и тиме се свечаност свршила. Венци су цео дан око споменика лежали и силан свет је обилазио и гледао то споменик то венце. У вече је била цела варош осветљена, а споменик је електричном светлошћу осветљен био.

Свечаност је ова била веома дивна; чули смо од млогих иноплеменика, који су до сад више оваких свечаности видли, да овакој равне још не видеше.

Споменик је од ливеног туча од прилике 14 метара висок. Израђен је тако, да се српски народ с пуним правом може тиме поносити. На постаменту од белог гранита стоји спреда српски грб а остраг натпис „Михајилу М. Обреновићу III. књазу српском, благодарна Србија". На том постаменту подигнут је обруч од ливеног туча од прилике један метар висок, на коме су саливене ове знамениче четири слике: с преда „Таковски устанак", остраг „Срби око гуслара", с леве стране „Предаја града Београда", а с десне стране „Народ око свештеника", слика из живота, када су се Срби од страха испред безбожних Турака крили по гудурама и шумама скупљајући се око својих народних свештеника и вером се крепили у нади на бољу будућност. На горњој ивици тога обруча у наоколо исписана су златни слови имена ових градова: Београд, Смедерево, Ужице, Шабац, Соко и Кладово. На том постаменту стоји горостасни коњ, а на њему седи јуначки књаз Михајило гологлав, показујући десном руком на запад према ладној води Дрини . . . . .

Дневне новости.

(**Дом српске читаонице у Сомбору,**) који је овога лета саграђен, освећен је на дан св. Андрије.

(**За покој Ђ. Даничићу**) даван је прошле суботе парастос у српској цркви св. Спиридона у Петрињи.

(**Др. Јосип Каливода Фалкенстајнски**) наименован је највишим решењем од 11. дек. (рим.) оделњним саветником и пралечником (начеоником санитетског оделења) код земаљске владе у Загребу.

(**Упражњено учитељско место у Бешенову**). У Бешенову се тражи учитељ — појац православне вере. Годишња му је плата 350 ф., 6 хвати дрва за огрев, стан и врт. Молбе имају бити управљене на земаљску владу а шиљу се општ. школском одбору у Бешенову (посл. пошта Рума).

(**Исказ о марвеним заразним болестима.**) Загребачки службени лист јавља 8. о. м.:

За време од 12.—20. дек. (рим.) о. г. беше стање марвених зараза овако:

I. **Говеђа куга**: престала је са свим у котару митровачком, а сада нема у целом ововладном подручју ове заразе.

II. **Бедреница**: У слободној Васи и у Базовцу поджупаније ђаковачке скапало је по једно говече, у селу Кајпани поджупаније беловарске скапао је један во.

III. **Сакагија**: У селу Крушедолу поджупаније румске утамањен је један сакагљив коњ.

Политичке вести.

— Пронела се била вест, да је у угарскоме министарству око краљевеособе учињена проневера, но из Будапеште поричу то, па веле, да је само неуредно вођена евиденција аката и да је постављена комисија, која ће водити истрагу збор те неуредности, па исход истраге изнети на свет.

— Угарски примас Шимор налази се у овај мах у Риму. Једни веле, да он има неку мисију код папе, а други поручи то.

— Младочешки „Нар. Листи" јављају, да се чешки клуб погодио с министом Конрадом, да позната наредба о правичким државним испитима на чешком свеучилишту у Прагу и даље важи, али да се од аспиранта, који би хтели да добију како државно звање у Чешкој, иште, да морају знати оба земаљска језика.

— Прашка трговачка комора и занатлијска задруга хоће 1884. год. да приреде чешку земаљску изложбу. Пражко градско веће закључило је 11. о. м., ако се изложба збиља приреди, да ће у свој прорачун за поменуту годину уврстити 25,000 фор. као јамчевинску закладу за изложбене цељи.

— Пољски клуб хоће, кад се аустријско царевинско веће на ново састане, да већма настане, но што је до сад настојавао, да се у лавовском свеучилишту оснује медицински факултет.

— „Н. Сл. Преси" брзојавља њен извештач из Београда, да су накнадни избори, што су 10. о. м. за скупштину учињени, тамошњи положај још већма замрсали, но што је до сад било. Колико је до појутарја избора познато било, владина странка добила је од 21 избора само — четири. Радикалци протурили у 15 изборних срезова своје кандидате, и то све оне, што их је скупштина искључила, да не могу бити бирани. У некојим од отих срезова други је кандидат које владине странке, које опет радикалац. По томе ће опет неколико радикалаца доћи у скупштину, но они ће јамачно опет положити мандате. Либералци добише два места. У неким изборним местима било је нереда. Владини су кругови због таког исхода избора са свим утучени. У Београду је изабран владин кандидат, трговац Павловић, са 551 гласом за посланика.

— Београдска скупштина усвојила је 10. о. м. једногласно поштански и телеграфски уговор с Бугарском, подвезан на основу баселске конвенције.

— Ђорђе Нешић, бивши пуномоћник српски при склапању трговачког уговора с Аустро-Угарском, један од најугледнијих чланова „напредне" странке, издао је 10. о. м. кратко отворено писмо, у ком изјављује, да иступа из „напредне" странке, по што је она изневерила свој програм.

— Бугарска народна скупштина отворена је 10. о. м. у Сретцу престоном беседом, коју је министар-председник, ђен. Соболев, прочитао. Кнез није могао то учинити, по што је нешто оболео.

— По царској наредби од 11. о. м. ступиће почетком последње четврти 1883. год. у шест западних пољских гувернија судски регуламенат од 8. новембра 1864. год. у живот.

— Руски министар спољашњих послова, Гирс, стигао је 11. о. м. у Палермо.

— За румунског посланика код талијанске владе наименован је Балачан, и он је 11. о. м. предао краљу Умберту своју веровницу.

— У инглеској влади основаће се скорим засебно министарство за пољску привреду. Чемберлен биће министар земљеделе, а Дилке ће га одменити у министарству трговине.

— „Тајмс" дознаје, да британска влада хоће да разашље силама ноту и разложи им, шта Инглеска намерава да учини, да се Мисир коначно преустроји, да се прави поредак онде успостави и сви интереси у њему осигурају.

— Париски „Насјонал" јавља, да су се међу министром-председником, Диклерком, и француским послаником у Лондону, Тисотом, изродиле диференције, због којих ће овај можда бити одазван са свог места. Тисо је рад на име, да се у мисирском питању попусти нешто Инглеској, а Диклерк је томе са свим противан.

— О Гамбети јављају 11. о. м. из Париза, да га запаљење грева још није са свим прошло те због тога мора још једнако да лежи, али да му здравље у упште иде на боље.

Народна просвета.

(**Школа.— Књижевност.— Уметност.— Позориште.**)

(**Трст.**) „Шк. Л." пише: Многима од наших читалаца биће можда познато, да се у Трсту налази српска школа, коју издржава тамошња наша општина. Школа је смештена у згодним просторијама у општинској кући одмах до велелепне српске цркве. Ове године полази српску школу до 20 деце. Она се уче у два оделења, од којих свако има два разреда. Једном оделењу је учитељ врсни ветеран Јован Димовић, а другом тамошњи ђакон. Влада не дозвољава, на жалост, да се употребљују друге читанке, него оне старе бечке, које су штампане старим правописом, те спречава тиме тршћанској Српчади напредовање у матерњем језику, које је месним околностима и онако доста отештано. Сем учитеља и ђакона држи тршћанска општина уз своју цркву и два свештеника; једно од та два свештеничка места треба сада да се попуни.

(„**На гробу ђенерала Скобељева**".) Сад баш достављена нам је књижица, која је под горњим насловом у Београду у штампарији код „св. Саве" изишла. Ова је књижица прештампана из „Српске Независности", а писац јој је Никола С. Јовановић („Американац"). Приход је намењен избеглој нејачи херцеговачкој. Цена јам није позната. Свакојако пак и предмет и цел заслужују, да се ова књижица препоручи.

(**Радикални Некролог ђенералу Скобељеву**".) Под овим насловом је изишао од истога писца засебно штампан чланчић, у коме писац са „Самоуправом" полемише.

(„**Čestitarka**") то је наслов најновијој књизи, коју је за школску и одраслу младеж написао Јос. Љуб. Варјачић и која је у Загребу накладом књижаре Мучњак-Севфтлебенове света угледала. Цена јој је 40 новч., везаној 50 новч.

Народна привреда.

(**Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.**)

Из пчеларства.

У 168. бр. „Заставе" о. г. критикује г. Карданчић велико-бечкеречки календар за годину 1883., осуђује га, да је испод сваке критике; за онај чланчић из челарства у велико-бечкеречком том календару каже г. Карданчић да би писац тог истог чланчића боље чинио, да нас је по угледу на г. Живановића поучио челарењу, па завршује оцену своју с речма: „Велико-бечкеречки календар незаслужује поред „Орла" ни да изиде на свет, камо ли да га коме препоручим."

Мени је дошао до руку „Орао" календар за г. 1883., ја сам прочитао у њему у форму писма обучени Живановићев чланак из челарства, што нам г. Карданчић истиче на углед. Ја нећу да фалим садржину велико-бечкеречког календара нити онај чланчић из челарства у њему, већ хоћу да докажем, да препоручени чланак г. Живановића неодговара савременој науци челарској.

Г. Живановић казује нам у препорученом упитном чланку, како има код куће неколико ђерзонака, како је ово лето чинио на њима свакојаке покушаје и штудирао са својим ученицима богословима најпре са Ханемановим преградама, пак је онда наумио, да у почетку јуна повата све матице, како ће добити млого меда, пак тако и урадио и добио млого меда, а уједно је добио и нове младе матице на место старих поватаних, пак нам то свима челарима најтоплије препоручује, јер се њим долази до младих матица, препречује ројење, и кад се матица уклони крајем маја не троши се мед на рањење уљева, с тога вели г. Живановић, врло је користан тај начин челарења, потврђен искуством рођеним. („Орао" 1883. стр. 11—12.)

Пре свега треба да наведем, да је то ватање матица у време главне паше први и први истакао парох и доктор Ђерзон у књизи својој: Die rationelle Bienen-Zucht 1861. стр. 216—217. То потврђује барон Берлепш у листу; „Ungarische Biene" 1875. стр. 73. овим речма: „Die Entweiselung, um den Honigertrag zu steigern, stellte zuerst Dzierzon auf." Затим је он начин ко обнародовано путем листа: „Bienenzeitung" 1864. и свиј су тадањи челари преузнели то обезматичавање у време главне паше и назвали га златним Ђерзоновим правилом, а барон Берлепш крстио је то Ђерзоново златно правило дијамант-правилом у књизи својој „Die Biene" стр. 511; и ц. кр. мајор Хрушка, који је изумео центрифугалну справу за истраживање меда, фали то златно правило у „Bienenzeitung"-и 1870. бр. 2. па наводи између осталог, да чеде напуне све углове у кошници медом тако да је неможемо с места покренути. Тако је то правито златно и дијамантско царствовало на све крајеве света до године 1875. — Године 1875. показала је челарска књижевност и слабу, рђаву, шкодљиву страну тога златнога правила и доказала овако:

У 11. бр. „Ungarische Biene" 1874. потруди се Ладислаус Молнар, председник челарског одбора у Липи, да јасније разврје ту теорију обезматичавања, а по водом тим одзове му се као противник г. барон Бела Амбрози у истом листу, бр. 1. 1875. па наводи ту, како га је сувише изненадила молнарова теорија и изненадиће, вели, свакога онога, који је год упознат са радом и животом челиним; далеко

релих назора, дочекао је, да сва интелигенција у два народа поштује у њему свог учитеља и најбољег познаваоца језика. Борио се и мучио дуго, у тој борби претрпио је доста; често је сусретао блажену безазленост, где се помаља против њега, али на послетку успео је величанствено и добио је сјајну задовољштину. Испрва га непознаше, но он је био човек дубоког погледа; знао је, да је то појава општа и стара и опет нова, јер се провлачи као црвен конац кроз све појаве друштва човечанског. Даничић беше постојан и тврдог убеђења, да успех изостати не ће, с тога пуштао је, да му само дела чине нужна освајања. И у том погледу можемо научити од њега, како се војује.

Зато ова хвала, која помешана с тугом читавог народа испраћа га у црни гроб.

Даничић појавио се таман, кад је био најнужнији.

Стара српска књижевност употребљавала је језик старословенски, који је давно изумрло и којим се сужише Словени настањени у Панонији пре доласка Мађара. Ширењу старословенског језика припомогло је, што су словенски апостоли Ћирил и Метод на тај језик превели службу божију. Доцније ушло је при преписивању и мешавина у српском народу српска, а у руском руска. Дуго се мислило, да је тај старословенски језик отац свију данашњих словенских језика, но то је после сасвим забачено. Сви данашњи словенски језици, заједно са старословенским, синови су општег језика, коме нема више ни трага.

Кад се почело у нас у новије време гибање на књижевном пољу, таки се ударило странпутицом. Старословенски језик је већ био књижеван, уз то дођоше нам учитељи и књиге из Русије; тако се старословенски језик помеша с руским и то постаде књижевни језик, уместо да се утрла народна основа; а пошто се језици развијају као и други организми, то се српски језик далеко удалио од те мешавине. Онда постаде она изрека: „Говори учено, да га не разумеш." Тадашњи књижевници стидили су се нар. језика, ког су исмевали, називајући га „језиком бабе Смиљане", као да нису сви словенски језици равни; али да, они држаше, да је језик у црквеним књигама најзгоднији и најстарији.

Да богме да није било вајде од такве књижевности, ни за практичну потребу, ни за књижевни развитак. Народ није ни читао књиге, а и ако је читао, није разумео, па је остао запуштен и забатаљен, и то кад му је највише требало душевне хране. Храбре мишице извојеваше слободу, али се иста никад није одржала без просвете. Сваки народ стекао је само просветом право на опстанак.

(Свршиће се.)

је од њега удаљена мисао, да подвргава сумњи оно, што су прваци челари Ђерзон и Берлепш као теорије на јавност изнели, и да свако предњачење у челарству оцењује као препоруке вредно, што је кадро да принесе неочекиване користи са начином простим а без уштрба кошничиног. „У начелу“ наставља г. барон „подпуног има места, да обезматичавање у време главне паше приноси кошници више меда; ал нас пракса учи бољем, јер кад метнемо на једну страну ваге тај више добивени мед, а на другу губитак чела, што нам нанесе обезматичавање, опасност при додавању старе или ради оплођења излетајуће младе матице, узајмљивање са матором челама, и на последку и ту околност, што челе сасвим клону пак се успеси непостизавају никакви или наопаки, држим, да ће млоги челар радије зафалити на таквој користи него се приволети брзи и опасности, да му главним челарским законима унаточ и слабе и са народом сиротне кошнице можда са сумњивом а можда и неоплођепом матицом дочекају позну зиму.“

„Тако долазимо и нехотице до закључка, да се: обезматичавање предузимати има само са оним кошницама, које оћемо да касирамо....“

Ето тако се одпочела борба против обезматичавања ђерзонака у време главне паше, а целу епизоду њену приповеда укратко сам г. барон Амбрози у листу свом: „Magyar méh“ бр. 12. 1882. и како је борба текла и како је довођена у сљедећем:

„Ја сам још године 1863. почео да ватам матице само из неколико ђерзонака, у големој пак мери настављао сам то од 1871. до 1875. јер осим тога, што сам пиљајући на мед из најјачих мојих народа матице вадио, и на тај начин далеко више меда добијао, имао сам користи још и отуда, што поватане матице нисам убијао већ по драге новце продавао, те сам тако до двоструке хасне долазио. Било је година, кад сам са 60 народа тако поступао, али поред свега тога добра, никакве хасне од свега имао нисам, што су ми се челе истрошиле пак и погубиле; а то је тако сљедовати морало, што су челе сасвим престале множити се кад сам матице поватво, те сам принуђен бивао спајати народе здраво јако у јесен свагда кадгод сам у време главне паше матице увлањао, или ако то чинио нисам, ја сам првога пролећа саме слаботиње на новаилуку имао у тој мери, да сам се више уштетио, него што сам хасне од меда имао. И кад сам једном против тога ватања матица јавно устао, и подигао реч против начина тог, са којим се долази до млогог меда, али и до пропасти кошничине, диже се читава грађа на мене у тој мери, да већ нисам могао друкче одолети, већ обратити се писмено на самога Ђерзона и на Берлепша, да ми они притеку у помоћ са својим сведочбама, што су и један и други по жељи мојој и учинили. Они су се обоје писмено изразили, да никако неваља у лето, у време главне паше матице ватати; изјавили су, да је то неумесно, осим оног једног случаја у јесен код оних кошница, које хоћемо да касирамо, пак у тим своје досадашње тврдње сасвим опозвали. Ова тако важна и у животу врло често понављајућа се околност подсећа нас на опе Сенекине речи: Docendo dicitur; учећи другог, учимо се сами. Обадве споменуте сведочбе штампане су у „Ungarische Biene“ 1876. бр. 5.“

(Свршиће се.)

Одговори уредништва.

Једном, који проклиње анархију у Земуну. — У ономе облику, као што сте послали, не може никако ући. Може се и ствар бранити, и опет сачувати достојанство листа.

Курс бечке берзе 14. (26.) дец.

Сребро	—.—
Лондон	119.35
Немачке марке	58.60
Ц. кр. дукати	5.66
Наполеонадори	9.49

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У Н. САДУ
код светог Саве

НАШИ КАЛЕНДАРИ
за годину 1883.

СРПСКИ ВЕЛИКИ КАЛЕНДАР са другом свеском „Певање“ Змај-Јована Јовановића. Цена — — — — — — — — — — 40 н.

КАЛЕНДАР ЗА ЖЕНСКИ СВЕТ са ремек-песмама „Ђулићи увеоци“ Змај-Јована Јовановића у најновијем елегантном издању
на финој дебелој хартији — — — — — — — — 60 н.
на обичној хартији — — — — — — — — — 50 н.

ГОДИШЊАК велики српски илустровани календар са 20 слика, уређује А. Сандић. Цена — 33 н.

ВЕЧИТИ КАЛЕНДАР са додатим календаром за годину 1883. — — — 70 н.

И ови мали календари:

„Орлић“ српски народни календар, са песмама о јунаштву Црногораца — — — — — — — — — — 20 н.
Звездар српски народни календар са књигом за народ лаћ. Годишњака. Цена — — — — — — — — — 25 н.
Новосађанин српски календар за народ са више слика са народним песмама о деспот-Ђурђу Смедеревцу. Цена 20 н.
Рузмарин српски календар за народ са најодабранијим српским народним песмама сватовским. Цена — — 20 н.
Ружица најстарији српски народни календар са најодабранијим песмама Српске гусле. Цена — — — — 20 н.
Ласта српски народни календар са народним песмама о јунаштву Црногораца и (сликом насловном.) Цена — 20 н.
Родољуб српски народни календар са песмама о српским јунацима, хајдуцима и (сликом насловном). Цена — 20 н.
Радован српски народни календар са српским народ. песмама о цару Душану Силном и (сликом насловном.) Цена 20 н.
Сремац српски народни календар са песмама ратар-песника Ђурића Лепавића. Цена — — — — — 20 н.
Планетар народни календар са описом планета и рођаником, са сликом насловном и старинским сликама планетским. Цена — — — — — — — — — — — 20 н.

Купцима на више дајемо у комисију 25 проц. а за готов новац или на утврђен рачун 33⅓ проц.

Осим тога може се добити:
Орао календар — — — — — — — — — 50 н.
Панчевац — — — — — — — — — — 30 „

(На ова два работујемо такође 25 процената ал за готове новце.

Тражимо добре и сигурне растуриваче (комисионаре).

НАЈЛЕПШИ ПОКЛОН ЗА БОЖИЋ И НОВУ ГОДИНУ.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМ САДУ
КОД СВЕТОГ САВЕ.

у највећој кући трокатници г. Ђоке Недељковића број 24. на главној пијаци — преко пута од саборне цркве, а од Ђошка дунавског сокака друга кућа.

јавља Српству, где год га је, да су баш сад из штампе изишла (односно довршена)

ДВА РЕМЕК-ДЕЛА КЊИЖЕВНА

највеће издање књижарско и најузвитије дело Змај-Јована Јовановића:

ПЕВАНИЈА И ЂУЛИЋИ УВЕОЦИ.

I.

ПЕВАНИЈА
СВЕСКА ДЕСЕТА

сад баш угледа света, и тим је довршено највеће, како ваше пута казасмо и доказасмо, у Српству највеће и најлепше књижарско издање и у том

ЦЕЛОКУПНА ДЕЛА КЊИЖЕВНА ЗМАЈ-ЈОВАНА ЈОВАНОВИЋА

која се овим својски препоручују сваком Србину и Српкињи, који уме, хоће и треба да цени и набави овај ремек-производ песнички, којему пара нема у књижевности српској.

Сретно дакле целокупна певанија Змај-песникова пошла по Српству на све стране, од богатих двора — до најсиромашније куће и колебе српске.

ЦЕНА ЈЕ „ПЕВАНИЈИ“ ОВОЈ:

Издање за народ у 10 свезака (или 80 великих табака) — — — — — — — — — ф. 4.—
Дивот-издање исто тако у 10 свезака (или 80 великих табака) најфиније артије боје слонове кости — — — — — — — — — — — — — — — — ф. 6.50

Овом приликом још једну за свагда!

Издање „Певање“ отегло се далеко даље него што с почетка и помислити могосмо — а све на нашу голему штету издавачку. Код толикога уложеног капитала у издање то — преко 10.000 фор. — одоцни се, понављамо, без наше кривице.

Нека сад за свагда сазнаду наши претплатници и предбројници, а и сваки, ко се за ово издање интересује: да је том предугом одуговлачењу кривица, и често хотимичина, на техничкој изради, на штампарији (пређашњој срп. нар. задружној) — не мање и на другим различитим приликама и неприликама, које су мање више познате сваком пријатељу овога издања — нама издавачима на голему штету — и зловољу претплатницима и предбројницима.

ПОЗИВАМО

на послетку своје претплатнике и предбројнике, да нам јаве когод би желио овом ремек-делу и сходне

најфиније уметнички израђене корице за увез

ми смо готови ма и жртвом својом и то набавати, ако нам се за то бар три стотине потраживача јаве — јер до сад на оваки позив у „Застави“ не јавише нам се ни десет њих да корице желе. Не буде ли ни овом позиву довољног и оноликог одзива — онда ћемо приморани бити издати „Певанију“ у најобичнијим корицама. Зато молимо, да нам се што пре сваки јави — јер за израду ових финих корица требаће 6 недеља времена.

II.

ЂУЛИЋИ УВЕОЦИ

издање најмодерније: свака страна заокружена и овгоре украшена штампарским лепим орнаментом. Ово дивот-издање најдивотније тугованке Змај-песникове препоручује се сваком, а највише омладини српској.

Књига је на укусно мало коло, а на финој дебелој артији 7 табака или 112 стр. велика и стаје 60 нов.

Одговорни уредник Миша Димитријевић.

Сродницима, пријатељима и познаницима јављам, да ћу својој непрежаљеној супрузи

Евици Јаковљевић

давати полугодишњи парастос 16. (28.) децембра о. год у 10 сахата пре подне у св. вазнесенској цркви у Руми.

Ожалошћени супруг
Димитрије Т. Јаковљевић.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

По оставци овдашњег учитеља В. Петровића, који је за општинског бележника изабран, управљено је учитељско место у Модошу, који ће и мушку као женску децу учити.

Учитељска је плата у новцу 300 фор. а. вр. паушал за школу потребних ствари 10 фор., 30 кибли жита за леб, 3 фата тврди дрва за огњиште, 4 фата сламе за огрев, три четврт ланца баште, осим кућевне на пољу, од погреба где позван буде 50 новч., слободан стан код школе са 3 собе, комором, шталом и шупом, и пола тавана у школском стану. Учитељ ће бити дужан повторну школу држати, у цркви појати и децу појању учити.

Она господа, која су рада ово место получити, имају своје молбенице најдаље до 7. јануара 1883. овом школском одбору послати. Првенство ће имати они, који су мађарском језику вешти.

У Модошу 6. децембра 1882.

1—3 **Школски одбор.**

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај на једно место учитеља при овој православној фундацијоналној српској мушкој школи.

Учитељ треба да буде аустријски држављанин православне вере и непорочна владања, да је оспособљен за учитеља при пучким школама да је подпуно вешт српском језику, правопису и црквеном појању. Плаћа му је годишње ф. 500 а. в.

Од дана проглашења овог стечаја за 3 недеље надтецатељи поднеће подписаном одбору своје прошње снабдевене приловима доказујућим горестојеће увете.

Котор 5. (17.) децембра 1882.

Од одбора православне српске мушке школе

2—3 Подпредседник
Илија Рамадановић.

КОНКУРС.

У српско-православној црквеној општини сомборској упражњена су следећа душепопечитељска места, као:

1. Окружног протопресвитера, односно пароха при свето-ђурђевској цркви.
2. Пароха при свето-предтечевој цркви.
3. Систематизованог помоћника при истој цркви.
4. Протопресвитератска спомоћника; — којих попуњења ради овим се конкурси с тим додатком отварају, да удовици бившег пароха при свето-предтечевој цркви Димитрија Поповића половина свију прихода парохије ове од дана приставленија новоизабраног пароха до конца године, која дана 3. месеца априла 1883. истиче, припада.

Просителји имају своје инструиране молбенице путем својих предпостављених власти до 30. јануара 1883. године подписаном консисторијуму поднети.

Из седнице епархијалног консисторијума бачког у Новом Саду 4. (16.) новембра 1882 године држане.

2—3 **Консисторијум епархије бачке.**

Гвожђарска трговина
удов. Д. ПЛАСТИЋА
у Шиклошу

потребује 1 млађег момка који може одма ступити. Исти мора бити вичан мађарском и немачком језику. 2—3

МАРКЕ ЗА ПИСМА

са жигом поштанским из Србије, Бугарске, Босне, Источне Румелије, Црне Горе, Турске и читаве карте дописнице купујем, 100 ком. за 2 франка а 1000 ком. за 20 франака.

Агенти се траже, који могу месечно 100—200 франака заслужити.

Купујем старе новце, стародревне предмете, слике, оружје итд., итд. Расптати се ваља код Weisz Sándor, Antiquitätenhandlung, Budapest, Stefansplatz 8. 7—20

Писма примам на српском, немачком и француском језику. На писмене поруке са послатим porto-м одма одговарам.

Нашом накладом изашао је **светлопис Дра ЂУРЕ ДАНИЧИЋА.** Слика је 25 ctm. широка, 33 ctm. висока.

Цена саме слике — — — — ф. 1.50
Цена слике под стаклом у златном оквиру — — — — ф. 2.80
Цена слике под стаклом у красном црном са златом урешеном оквиру — — — — ф. 3.90

Плативо поузећем.

Надаље препоручујемо дивну слику **Косовка девојка** (властита накл ада) у познатој величини са 12 ctm. широким лепо позлаћеним оквиром уз цену од 25 фор. за готов новац, а 28 фор. на месечно одплаћивање.

Кочанда и Николић
1—3 у Загребу.

ОГЛАС.

Чурушка црквена певачка задруга расписује овим стечај на место стручног ликовоће са годишњом платом од 600 фор. У дужност спадаће: дружину певачку у црквеном и светском хармоничном певању обучавати, са дружином о великим празницима у цркви појати, као и беседе по потреби приређивати и са ученицима V. и VI. разр. основне школе уз помоћ дотичнога учитеља у два гласа обично литургично појање у остале црквене дане обдржавати. Проситељ нека је вичан и српском језику.

Рок стечаја траје до 12. јануара 1882.

Јосиф Бугарски, перовођа. 3—3 **Ђорђе Петровчанин,** председник.

!! СПАСОНОСНА ВОДИЦА ЗА ЗУБЕ !!
Мој сопствени проналазак.

Редовном и тачном употребом ове водице постају зуби бели као снег, а месо добија чврстоћу, те услед тога постаје снажно и здраво. Доказано је првим стручњацима лекарским, да употреба којекакових прашкова не само што квари зубе, но још помаже трулежу меса, а то долази од туда, што сваки прашак, без разлике, има песковитог зрневља, које деру глеђ са зуба, и стварају шупљикасте зубе; јер глеђ то је управ основ, који одржава зубе, нестане ли њега, онда нестаје и зуба. Употребом пак ове водице, зуби се повраћају на младачко доба, снаже се, и уклони се њоме сваки непријатан задах, који из уста долази. Ко редовно употребљује ову водицу, тај не само што спасава своје зубе од болести, но још прибавља себи могућност: **да никада у животу неће од зуба патити па ни од реуматизма у устима и непријатног даха, који услед разних болести из уста долази.** Ова је водица добра за свакога, па и за децу од 10—12 година а употребљује се овако **после јела оперу се претходно зуби чистом водом па се онда покваси четкица са овом водицом и њоме се протрљају не само зуби, већ и месо около зуба,** и тиме се човек спасава од болова који га ужасно сналазе од шупљикастих или пак не здравих зуба. Здраве зубе доста је у 2—3 дана један пут овом водицом испирати, а болесне три пута на дан: **у јутру, у подне и у вече.** Једна флашица доста је целој породици за годину дана, а кошта **само 2 динара.**

Многи, који су до сад ову водицу употребљавали, изрекли су ми благодарност, што су се спасли од несношљиве болести зуба — меса.

Уједно усађујем сваку врсту зуба, по најновијој методи, без бола тако, да је ујамчена трајност тих зуба за увек.

С поштовањем
Ранимир
зубни лекар у Београду,
испод позоришта.

2—

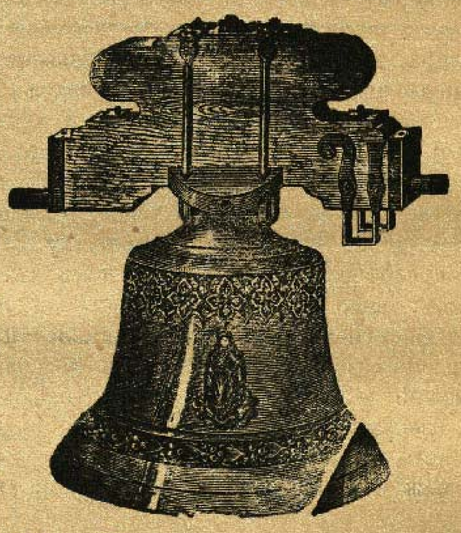

ЗВОНА

по новој и старој системи са гвозденим и дрвеним крунама, хармонично удешена од најфинијег метала, са најчистијом израдом, израђује ливница Ђорђа Бота синова, са гаранцијом на више година.

Стара прснута звона прима горереченa фирма у промену за нова, са врло малом доплатом. Такође дајемо до знања оним частним општинама, које би раде нова звона лити дати, или стара звона у промену за нова, а нису у стању одма исплатити, примамо се израдити истим општинама на исплату. На захтевање шаљемо ливаће мустре звона како са гвозденим, тако са дрвеним крунама.

28— **ЂОРЂА БОТА СИНОВИ**
звоноливци у Вршцу.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.